

Concept Term in Architectural Education and Profession *

Hüseyin KÜRÜM¹ , Selin ARABULAN²

¹ Edirne, Turkey

² Trakya University, Faculty of Architecture, Department of Architecture Edirne, Turkey

ABSTRACT

Notions that people acquire from nature and the interpretations they make from these notions within a certain framework constitute the beginning of all actions under the name of creativity. The subject of this study, which is oriented to the process that goes through the mind of the architectural designer in the process of starting his designs, is to examine the concept creation process in the environment of architectural design education and architectural profession. In this study, the place of the "concept" subject in architectural design, the level of the "concept" in the universities in our country and the view of the architects to the "concept" are investigated. The general definitions of the concept, the differences between "concept" and "notion", which are frequently encountered in design action but are used interchangeably from time to time due to the fact that they come to our language later, are examined. In this context, compulsory and elective courses on the concept and/or content of undergraduate programs of universities providing architectural education in Turkey were investigated. The presence status in the content of compulsory or elective courses is shown with the help of charts. A questionnaire was prepared and the results were evaluated with graphic expressions in order to get an idea about the view of the architects and students on the concept subject and the position of the concept in the architectural profession and architectural education.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 28.08.2023

Received in revised form: 28.09.2023

Accepted: 11.10.2023

Available online: 12.10.2023

Article Type: Research Article

Keywords: Architecture, Concept, Architectural Education, Architectural Profession, Notion

* It is produced from the master thesis named "Investigating the notion of concept in architectural design education in architecture as a profession" written under the consultancy of the corresponding author.

© 2023 JMSE. All rights reserved

After the architectural education, it is impossible to realize the architectural profession as it was learned in the education. It is inevitable that the architectural profession encounters real problems and is affected positively or negatively by various parameters other than education. While these parameters sometimes distract architects from utopian approaches and enable them to make ordinary designs, sometimes they completely distract them from the design criteria learned in design education. In architectural design education, the educational gains of architect candidates should not only remain within the process, but the architect candidate should continue these gains in his/her professional life after being employed. It can be thought that architects should continue the solutions they find to different problems during their education process with the same seriousness in their professional lives. At this point, it is evaluated that the design approaches in the architectural education process and the design decisions in professional life change for architects who enter the profession from the education process. People need to have features such as meaning, purpose and fulcrum in every action they take. In the design activity, this purpose can be evaluated as the process of creating a concept. By determining the purpose, the designer can successfully prepare for the act of

²Corresponding author's address: Trakya University, Faculty of Architecture, Department of Architecture 22100 Edirne, Turkey
Telephone: 0 284 225 56 12 201
e-mail: selinarabulan@trakya.edu.tr

designing. The hypothesis of the study is that the concept is a process that is forgotten in professional life, although it is given enough space in education. From this point of view, one aim of the study is to investigate to what extent the term and concept of concept is included in the architectural education program of the universities in our country and to examine its position in design courses. Another aim of the study is to investigate the approach of architects in our country to the concept issue; to examine the level of concept evaluation in their designs and the importance of the issue in the architectural profession.

Literature Review

In our country, it is seen that studies on the concept are mostly focused on interior design (Özdağ, 2018; Yıldırım, 2016; Gündüzlü & Sönmez, 2021). It has been concluded that the decoration made by designers is more reliable, ergonomically more comfortable and more holistic, identity and original in terms of concept. Concept value research has been conducted in buildings such as museums, fair pavilions, monuments with representation value (Onbay, 2020; Uyar, 2021; Hasipi, 2021).

When the current products of the world architecture literature are examined, it is discussed how the concept will be included in the architectural design process with the development of artificial intelligence (Farooq et al., 2022; P. Michalik, 2014; Pena et al., 2021; Eissa, 2019; Dorsey et al., 2007)

Method

In the studies, no studies were found to determine the views of architectural students and architects on the concept and to evaluate their implementation status. With the literature review, the general characteristics of the concept were created by evaluating domestic and foreign sources. The place of the concept in the architectural education process, which determines the knowledge of architecture students and architects about the concept, was obtained by examining the course programs of universities with architecture departments. At this point, the level of knowledge of architectural students and architects in the education process can be determined. Considering that architectural project courses and basic design courses have areas where the content of the concept intersects with the content of the concept subject, the courses related to the concept subject were included in the study. Table 1 and Table 2 show which universities offer Concept courses, Architectural Project courses and Basic Design courses in architectural design education programs. The compulsory and elective courses related to the concept subject in the undergraduate programs of a total of 110 universities (YÖKATLAS, 2021), 55 of which are State Universities, 44 of which are Foundation Universities and 11 of which are universities located in the TRNC (YÖKATLAS, 2021), affiliated to the Council of Higher Education, which provide architectural education in Turkey, have been researched and presented in a table. The research was investigated through the course names and contents of the education program. While creating the table, the course contents of the Architecture Departments of the universities in Turkey were taken into consideration. These courses, such as "Basic Design" and "Architectural Design" courses, which can be considered as basic in architectural education, have been included in the examination of the chart by considering different nomenclatures. In the concept courses, the word "concept" is directly mentioned since it is thought to emphasize the concept, which is the starting point of this study. The course programs of the universities were created from the information obtained from their WEB sites and the course names in their programs are indicated in the table.

It was tried to determine the place of "concept", which is important for the discipline of architecture, in the curricula of the architecture departments of the universities providing architecture education in Turkey. Trakya University, which was selected as an example and located in the province of Edirne, was examined considering that it has direct courses on "concept" in the architectural education process and that it may provide an opportunity to compare education and professional life in Edirne. For this reason, Trakya University Faculty of Architecture, Department of Architecture students and architects registered to TMMOB Chamber of Architects Edirne Representative Office

were surveyed about the concept. The sampling area of the survey study, which aims to determine the views of architecture students and architects working in various sectors, consists of 267 students studying at Trakya University Faculty of Architecture, Department of Architecture and 143 architects registered to TMMOB Chamber of Architects Edirne Representative.

The survey questions were created to determine the views of architecture students and architects on the concept. The questionnaire is evaluated using the SPSS program, and within the scope of the data obtained, the general views of architectural students and architects on the concept, their inclusion of the concept in their designs and the problems they encounter with the concept during the design stages are determined. The quantitative data of the study were obtained from the opinion survey on concept applied to 267 architecture students and 143 architects. The questionnaire questions were designed in nine sections: participant profile, knowledge, use, design, definition, determination, components, importance and preference, which consisted of profile determination, obtaining information about the architectural students' and architects' evaluation of the concept process while designing, and questions about their opinions on the concept.

Findings

The Architectural Project course is included in the category of compulsory courses in all architecture programs in 6, 7 or 8 semesters. In the 8-semester architectural education, when we look at the curricula of the universities that provide 6 and 7 semesters of "Architectural Project" education, there are theoretical courses called "Introduction to Architecture" or "Introduction to Design" courses in the first and second semesters. When the contents of these courses are examined in this parallel, their contribution to the concept can be seen.

Looking at the "Basic Design" courses, 93 universities have compulsory "Basic Design" courses in their architectural education programs. 33 universities include two semesters of basic design courses in their education programs, in the first and second semesters. Other universities also include the Basic Design course in the education program in the first semester.

When we look at the courses given under the name of "Concept in Architecture", we come across 6 universities (Aksaray University, Trakya University, Istanbul Kültür University, Istanbul Bilgi University, Istanbul Rumeli University and Istanbul Sabahattin Zaim University) with a rate of 5.45% out of 110 universities. All six universities include concept courses as elective courses in their education programs.

It is understood that architecture students are more knowledgeable than architects in the areas of conceptual knowledge, definition and use.

It is seen that the number of compulsory / elective courses related to the concept in the architecture programs of the universities affiliated to YÖK in Turkey is very low (6 universities out of 110 universities have concept courses as electives in their curricula, with a rate of 5.45%). It is recommended to increase the number of elective and compulsory courses related to the concept in the curricula of universities and to evaluate the concept as a separate course in the education program rather than a subject within the course.

The fact that the majority of architects think that having the concept in the curriculum is beneficial for professional practice supports the importance of the concept in architectural education and the architectural profession, as emphasized in the study.

The fact that architects have less knowledge about the concept compared to students shows that the concept should be included not only in the field of education but also in the architectural profession. In this context, it is suggested that the Chamber of Architects, universities or related institutions can contribute to the development of architects about the concept by using information methods such as symposiums, exhibitions, workshops, conferences, panels, seminars, interviews, etc.

Conclusion

Architectural design describes not only a process involving technical solutions, meeting needs and design problems that are independent of the designer, but also a process that is associated with art with its intellectual - conceptual dimension, that is specific to the design - designer and has aesthetic concerns and requires solutions to be found. However, due to the binding and extremely strict applications of the "Planned Areas Zoning Regulation", Spatial Plans Construction Regulation" and the "Law on Intellectual and Artistic Works", it is seen as solving puzzles, mathematics or logic problems, not art production.

It is thought that the adequate transfer of the concept in architectural education and its priority in the architectural profession, together with the binding regulations, will contribute to the creation of healthy, aesthetically pleasing, original solutions, designs that can be distinguished by the society, and designs that include diversity in the built environment.

Mimarlık Eğitiminde ve Mesleğinde Konsept Kavramı*

Hüseyin KÜRÜM¹, Selin ARABULAN²

¹Edirne, Türkiye

² Trakya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Edirne, Türkiye

ÖZ

İnsanların doğadan edindiği kavramlar ve bu kavramlara belirli bir çerçevede yaptıkları yorumlar, yaratıcılık adı altındaki tüm eylemlerin başlangıcını oluşturmaktadır. Mimari tasarımcının tasarımlarına başlangıç sürecinde, aklından geçen sürece yönelik olan bu çalışmanın konusu, konsept oluşturma sürecinin mimari tasarım eğitimi ve mimarlık mesleği ortamında irdelenmesidir. Öncelikle uluslararası ve ulusal literatürde konseptin nasıl ele alındığı araştırılmaktadır. Konu kapsamında yapılan çalışmalar genellenerek aktarılmaktadır. Çalışmada “konsept” konusunun mimari tasarımdaki yeri, ülkemizdeki üniversitelerde “konsept” konusuna ne düzeyde yer verildiği ve mimarların “konsept” konusuna bakışı araştırılmaktadır. Kavramın genel tanımları, tasarım eyleminde sıkça karşılaşılan fakat dilimize sonradan gelmesi sebebiyle zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılan “kavram”ın ve “konsept”in önce tanımı yapılarak sonrasında farkları incelenmektedir. Projenin oluşum ve tasarımından üretimine kadar geçen süreçte kavramların incelenmesi, belirlenmesi ve konseptte nasıl dönüştüğü aşamaları ile diyagramlar yardımıyla aktarılmaktadır. Konseptin, Türkiye’deki mimarlık eğitimi alanında derslerde ele alınış biçimi ve yeterliliği ve mimarlık mesleği ortamında projelerde sorgulanma ve kullanılma durumu belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de mimarlık eğitimi veren üniversitelerin lisans programlarının konsept konulu ve/veya içerikli zorunlu ve seçmeli dersleri ders planları ve ders içeriklerinden yararlanılarak araştırılmıştır. Zorunlu veya seçmeli dersler içeriğinde bulunma durumu çizelgeler yardımıyla gösterilmektedir. Mimarların ve öğrencilerin konsept konusuna bakışı ve konseptin mimarlık mesleğindeki ve mimarlık eğitimindeki konumu hakkında fikir edinebilmek adına anket hazırlanıp, sonuçlar grafik ifadelerle değerlendirilmiştir.

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı: 28.08.2023

Düzeltilmiş hali alındı: 28.09.2023

Kabul edildi: 11.10.2023

Çevrimiçi yayınlandı: 12.10.2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, Konsept, Mimarlık Eğitimi, Mimarlık Mesleği, Kavram

* Bu çalışma sorumlu yazar danışmanlığında tamamlanan “Mimari Tasarım Eğitiminde Konseptin Mimarlık Mesleğinde Yerinin Sorgulanması” isimli başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

© 2023 JMSE. Tüm hakları saklıdır

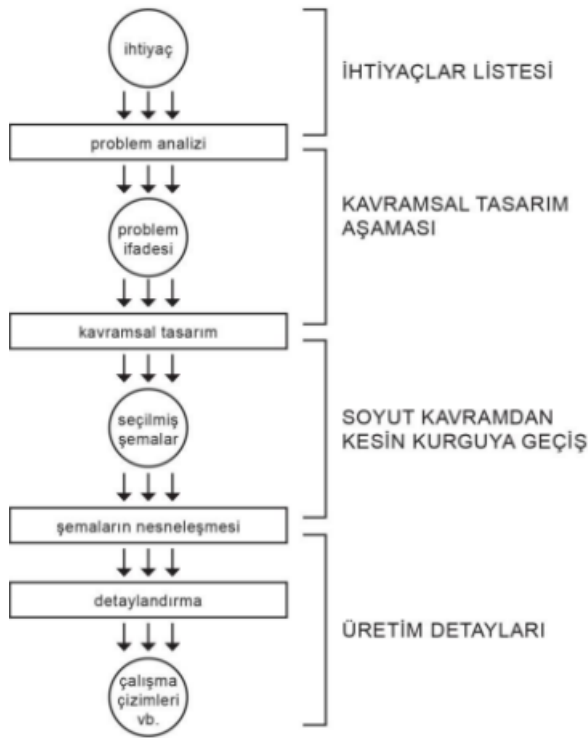
Giriş

Tasarım; en yalın haliyle, yaratıcılık özellikleri bulundurması gereken bir problem çözme sürecidir. Tasarım sürecinde problem çözmenin, yaratıcılık ile birlikte döngüsel olan ve zihinde gerçekleşen bir eylem olduğu değerlendirilebilir. Problem çözme süreci içinde karşılaşılan zorluklar için bulunan çözümlere bakıldığında, her aşamada sorgulama ve seçme eylemlerinin gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu noktada problem çözme, yaratıcı düşünme ve analitik düşünme süreçlerini içinde barındırmaktadır (Atakan, 2014).

Tasarımın bir süreç olarak önemli olmasına karşın, biçimsel bir yapı olarak sonuçlandırıldığı için, biçimsel özellikleriyle de ele alınır. Ancak tasarım, biçim endişesi taşıdığı kadar içerik endişesi de taşır. Tasarımcı, tasarımının güçlü bir içeriğinin oluşması için, tasarımın başlangıcında kavramsal düşünce süreçlerini iyi değerlendirmelidir (Bilir, 2013). Bu bağlamda, tasarlama eylemi de sadece ihtiyaçların karşılanması olarak görülmemekte aynı zamanda kişinin iletişim özelliğini gösteren bir eylem olmaktadır (Bilir, 2013; Kürüm, 2021).

Tasarım kavramı ile ilgili olarak birçok farklı tanım ve yaklaşım bulunmaktadır. Birçok araştırmacıya göre tasarım bir problem çözme sürecidir, bazı araştırmacılara göre karar verme, kimilerine göre ise deneme-yanılma sürecidir (Önal, 2011).. Ama en temel tanımı ile tasarlama bir plan ya da eskiz yapmak üzere zihinde canlandırmak, biçim vermek ya da üretilerek zihinde canlandırılan bir plan ya da bir şeydirdir. Bir sonucu hazırlayan adımların ortaya konulduğu zihni bir proje ya da şemadır (Bayazıt,1994).

Tasarım süreci genellikle bir problemi çözmek veya bir ihtiyacı karşılamak amacıyla başlar. Bu aşamada tasarımcılar, problemi anlamak, müşteri gereksinimlerini belirlemek ve rekabeti incelemek için araştırma yaparlar. Araştırma sonuçlarına dayanarak, tasarımcılar farklı fikirler ve yaklaşımlar geliştirirler. Bu fikirler, tasarımın temelini oluşturur ve konseptin doğmasına yol açar. Fikirler arasından seçilen en uygun olanı veya birkaçı, daha fazla detay ve derinlik kazanacak şekilde geliştirilir. Bu aşamada, tasarımın ana teması, görsel stili, işlevselliği ve kullanıcı deneyimi belirlenir. Konsept geliştirildikten sonra, tasarımcılar bu konsepte dayalı olarak tasarımın detaylarını oluştururlar. Bu, görsel tasarım, mühendislik hesaplamaları, teknik detaylar ve prototip oluşturma gibi süreçleri içerir. Tasarım tamamlandığında, uygulama aşamasına geçilir ve ürün veya proje hayata geçirilir. Ardından, ürünün veya projenin performansı izlenir ve gerekirse düzeltilir. Bu süreç içinde, konsept devingen bir yapıda olsa da genel olarak tasarım sürecinin başlangıcında yer alır ve tasarımın temel fikirlerini ve yönünü belirler. Bu nedenle, başarılı bir tasarımın temeli olan iyi bir konsept geliştirmek önemlidir.

Şekil 1. Micheal French'in Tasarlama Süreci Şeması (Wynn & Clarkson, 2005)

Mimarlık disiplininde tasarım eğitimi, mimari proje stüdyoları merkezinde öğrencinin kazanması gereken beş temel bilgi ve beceri alanı olan; Tasarım / Yaratıcı Düşünme, Tarih / Kuram, Kültür / Sanat, Çevre / Kent / Toplum, Teknoloji ve Meslek Ortamı (MİAK, 2023) kapsamında açılan zorunlu ve seçmeli dersler yardımıyla verilmektedir.

Mimari Proje stüdyolarında mimari tasarım sürecini anlama ve bu süreci adımlara ayırarak takip etme bilgisi verilir. Bu adımlar arasında problem analizi, araştırma, konsept geliştirme, çizimlerin oluşturulması ve prototip oluşturma yer alabilir. Stüdyolar öğrencilerin teorik bilgileri pratik uygulamalara dönüştürmelerine yardımcı olur ve onları gelecekteki mimarlık kariyerlerine hazırlar. Bu dersler, öğrencilerin yaratıcılıklarını ve tasarım yeteneklerini geliştirmeleri için önemli bir fırsat sunar.

Temel Tasarım dersleri, mimari tasarımın temel prensipleri, kavramları, öge ve ilkelerinin açıklandığı bir müfredata sahiptir. Genel olarak eğitimin ilk yıllarında derse yer verilir. Dersin ana hedefleri, görsel ifade teknikleri, kavram yorumlama, konsept geliştirme, çizim, üç boyutlu düşünme ve üretme, eleştirel düşünme, birlikte çalışabilme ve sunum becerilerini geliştirmektir.

Mimarlık eğitiminden sonra mimarlık mesleğini mimarlık eğitiminde öğrenildiği şekliyle hayata geçirmek olanaksızdır. Mimarlık mesleğine girişte eğitim haricinde çeşitli parametrelerle mimarlık mesleğinin gerçek problemlerle karşılaştığı ve bu durumdan olumlu veya olumsuz olarak etkilendiği kaçınılmazdır. Bu parametreler mimarları kimi zaman ütopyik yaklaşımlardan uzaklaştırarak sıradan tasarımlar yapmasını sağlarken, kimi zaman da tasarım eğitiminde öğrenilen tasarım kriterlerinden tamamen uzaklaştırır.

Mimari tasarımda Onat'ın (2006) değer olarak altını çizdiği ögeler konsepti oluşturan unsurlar olarak tanımlanabilir. Konsept oluşumunda etkili olan değerler:

- Konudan kaynaklanan değerler
- Mimari programdan kaynaklanan değerler
- Yerden/çevreden kaynaklanan değerler
- Yatırımcıdan ve kullanıcıdan kaynaklanan değerler
- Tasarımcıdan kaynaklanan değerler

Erman ve Yılmaz (2017) konsepti oluşturan bileşenleri şu şekilde sıralamıştır:

- Problem: tasarım konusu ve içeriği, tasarım programına göre işlevsel gereklilik ve koşullar
- Bağlam: doğal ve yapay çevre koşulları, sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik ve diğer fiziksel koşullar
- Tasarımcı: tasarımcının deneyimi, mimari üslubu, bilgi birikimi, problem algılayışı, probleme yönelik öncelikleri ve problemi ele alış tarzı

Mimarlık eğitiminde tasarım süreci içinde konsept üretimini yukarıdaki tüm bileşenleri ile öğrenilirken günümüz mimarlık ürünleri incelendiğinde yalnızca yatırımcı ve kullanıcı odaklı yürütüldüğü görülmektedir. Projenin tüm katmanlarına yansımaları gereken konseptin sadece dış cepheye yansıtılarak pazarlama amacıyla kullanıldığı izlenmektedir.

Mimari tasarım eğitiminde mimar adaylarının eğitim kazanımları sadece eğitim süreci içinde kalmamalı, mimar adayı mesleğe atıldıktan sonra da bu kazanımları meslek hayatında sürdürmelidir. Mimarların, eğitim süreçleri boyunca farklı problemlere buldukları çözümleri meslek hayatlarında da aynı ciddiyetle devam ettirmeleri gerektiği düşünülebilir. Bu noktada eğitim sürecinden mesleğe atılan mimarlar için, mimarlık eğitimi sürecindeki tasarım yaklaşımlarıyla meslek hayatındaki tasarım kararlarının değiştiği değerlendirilmektedir.

Teorik Arka Plan

İnsanlar yaptıkları her eylemde, anlam, amaç ve dayanak noktası gibi özelliklerin bulunmasına ihtiyaç duyarlar. Bu bakımdan insanın yetenek, istek ve hayal gücü gibi kişisel özelliklerini ortaya koyması için bir amacının olması gerekir. Bu bağlamda oldukça bireysel bir eylem olan tasarımın, bütün ölçeklerde belirli bir amaç doğrultusunda yapılması istenir. Tasarlama faaliyetinde bu amaç, konsept oluşturma süreci şeklinde değerlendirilebilir. İnsanların yaptığı her eylemde olduğu gibi tasarım oluşturmada da öncelikle amacın belirlenmesi gereklidir. Tasarım yapacak kişi amacını belirleyerek, tasarlama eylemine başarılı bir şekilde hazırlanabilir.

Ülkemizde yapılan çalışmalarda konsept kavramına, daha çok müşteri odaklı, restoran, cafe ve otel gibi işletme iç mekan tasarımlarında, markaların satış birimlerinde ya da bağımsız bölüm

sayıları ve sosyal imkanları fazla olan büyük projelerde özen gösterildiği izlenmektedir (Özdağ, 2018; Yıldırım, 2016).

Gündüzlü ve Sönmez çalışmalarında, yeme- içme mekânı, mekân tasarımı ve konsept oluşum sürecinde dikkat edilmesi gereken parametrelere (form, renk, malzeme, evrensel tasarım, ergonomi vd.) değinilmiştir. Karşılaştırmalı analizler yapılarak tasarımcılar tarafından yapılan dekorasyonun daha güvenilir, ergonomik olarak daha konforlu ve konsept bakımından daha bütüncül, kimlik sahibi ve özgün olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gündüzlü & Sönmez, 2021).

Onbay (2020) yeni mimari biçimlerin ve kompozisyonların oluşumu için bir laboratuvar niteliği taşıyan Dünya Fuarlarında ülkelerin daha çok kendi ulusal kimliklerine karşılık gelen imajı sunmak üzere kurulan ülke pavilyonlarının konseptlerini araştırmıştır (Onbay, 2020). Müzelerin her biri bulunduğu kente değer katan ve kenti temsil eden simge yapılarıdır. Bu bağlamda müzelerin konseptleri temsil değerini belirlemede de rol oynamaktadır (Uyar, 2021).

Makedon hükümeti, Makedon milletinin antik köklerine geri dönüşünü sanat, tasarım ve mimari ile bütünleştirmiş ve geliştirdiği Üsküp 2014 projesi ile kentin belirli noktalarına yaptırılan bina, anıt, heykel, köprü ve diğer kentsel unsurlar ile belirledikleri ideolojik düşünceler, kent kullanıcılarına vermeye çalışmıştır. Çalışma ile konseptin sadece tasarıma değil kullanıcıya da katkısı olduğu belirtilmektedir (Hasipi, 2021).

Dünya mimarlık literatüründe konsept kavramı incelendiğinde 2014 yılından bu yana yapay zekanın gelişimi ile mimari tasarım sürecinde nasıl kullanılacağı tartışılmaktadır. Tasarımın ruhu olan, onu özgün hale getiren konseptin yapay zeka ile ilişkisi araştırılmaktadır. Deneyimlerden elde edilen bilginin yorumlanarak sürece dahil edilmesi olarak tanımlanan konseptin, yapay zeka tarafından üretilen projelerde ancak yıllar geçip zekanın bilinç kazanması ile gitgide insana yaklaşılabileceği görüşü hakimdir (Farooq et al., 2022; P. Michalik, 2014; Pena et al., 2021). Eissa, mimari tasarım sürecinde konseptin önemini yatay ve dikey düşünme metodlarının ikisini de harmanlayarak kullanmanın önemini vurgulamaktadır (Eissa, 2019). Dorsey ve Arkadaşları, konsepti görünür kılan iki boyutlu çizimleri temel alarak üç boyutlu modeller haline getiren bir üretim programı oluşturmuşlardır (Dorsey et al., 2007).

Çalışmanın hipotezi konseptte eğitimde yeteri kadar yer verilse de meslek hayatında unutulmuş bir süreç olmasıdır. Bu bakış açısıyla çalışmanın bir amacı, konsept terim ve kavramının ülkemizde bulunan üniversitelerin mimarlık eğitimi programında ne düzeyde yer aldığı araştırmak ve tasarım derslerindeki konumunu incelemektir. Çalışmanın diğer bir amacı ise ülkemizdeki mimarların konsept konusuna yaklaşımını araştırarak; tasarımlarında konsept konusunun ne düzeyde değerlendirildiğini ve konunun mimarlık mesleğindeki önem durumunu irdelemektir.

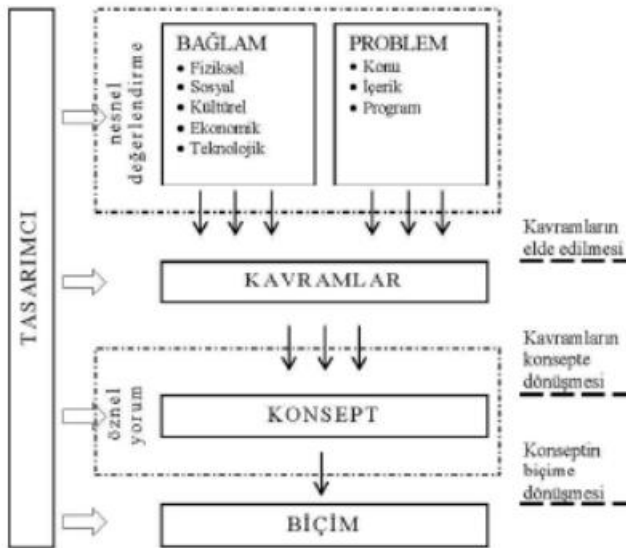
İngilizce’de “notion” anlamına gelen kavram kelimesi, “ilk bilgi” anlamında kullanılmaktadır. “Concept” anlamına gelen kavram kelimesi ise, kişinin duyularıyla aldığı nesnel izlenimleri zihinsel işlemler sonucunda kavraması ve kendine özgü bir yöntemle dışlaştırması anlamına gelmektedir. Osmanlı Felsefesi’nde “notion” kelimesi, “akıl edindiği” şeklinde tanımlanırken, “concept” kelimesi ise “akıl yarattığı” şeklinde tanımlanmıştır (Bilir, 2013).

Kavram kelimesi, Türkçede kavramak kökünden geliştirilmiştir ve yakalamak, içermek anlamlarından hareketle kavranmış olan şekilde tanımlanmıştır (Hançerlioğlu, 1980). Sözlükte, “bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı” şeklinde açıklanmaktadır (Aydınlı, 1993). Türkçeye sonradan eklenen konsept kelimesi de, sözlükte “tarz, görüş, anlayış” şeklinde açıklanmaktadır. Ruhbilimciler; kavramı, “herhangi bir nesne ya da olayın temel öge ve özelliklerini kapsayan soyut bir düşünüyü” şeklinde ve konsepti de, “kişinin bir konuyla ilişkili kavramlara dayanarak algılaması ve öğrendiği kavramların anlam ve kapsamlarını değiştirerek geliştirmesi” şeklinde tanımlayarak sıkça karıştırılan bu duruma açıklayıcı bir tanımlama oluşturmuşlardır (Hançerlioğlu, 1980). Bu çalışmada, “kavram” ve “konsept” sözcükleri yukarıdaki anlamlarıyla

kullanılmıştır. Bu bağlamda kavram; elde edilen bir düşünce, konsept ise; elde edilen düşünceden yeni, kişisel bir düşünce üretme şeklinde değerlendirilmiştir.

Mimarlıkta anlam, tasarım ürününün fiziksel özelliklerinin yanında, düşünsel ve kavramsal değerlerini de kapsayan özellikleri ile ortaya çıkmaktadır (Aydınlı, 1993). Pierce (1977) İşaretler Teorisi'nde, göstergenin; biçimi ile nesnenin kendisini, anlamı ile tanımını, yorumu ile de kullanıcıların nesne ile ilgili kişisel tecrübelerini, yansıttığını ifade etmektedir (Atkin, 2010). Bu yaklaşımlar tasarım için; biçim, işlev ve çağrışım şeklinde açıklanabilir (Aydınlı, 1993). Tasarımı kullananların zihninde bir kavram çağrışımı oluşabilmesi için, tasarlama eylemini yapan tasarımcının, zihninde bu kavramı oluşturması ve bir şekilde tasarımına yansıtması gerekmektedir. Kavram ve biçimin ortak bir şekilde değerlendirilmesiyle oluşan bu durum "konsept" in tanımını oluşturmaktadır (Atakan, 2014).

Konsept, karşılaşılan kavramların tasarımcı zihninde belirli süzgeçlerden geçtikten ve tasarımcının kendine özgü yöntemleriyle somutlaştırması sonucunda geliştirilir. Bu süreç aynı zamanda kavram geliştirme aşamasının sonuna ve tasarım oluşturma sürecinin başlangıcına denk gelir (Şekil 1). Kavramsallaştırma sürecinin sonucu ve tasarım sürecinin başlangıcını oluşturması sebebiyle tasarımın en önemli aşamasıdır. Tasarım ürününün oluşturulduğu bütün aşamalarda, karşılaşılan tüm problemleri çözme noktasında, tasarımcının başvurduğu bir yöntemi belirtir. Konsept; kullanıcı, izleyici veya işveren tarafından tasarımın somutlaştırılmış çıktısı olmakla beraber, bir iletişim kaynağı olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda tasarım konsepti aracılığıyla değerlendirilir.

Şekil 2. Mimari Tasarımda Konsept Üretme Süreci Modeli (Erman & Yılmaz, 2017)

East, konseptin, bütün tasarım ölçeklerinin ötesinde olduğunu belirtmiştir. Konseptin, bütün ölçeklerde kullanılabilir kadar net olması gerekmektedir. Ayrıca konsept oluşturulduktan ve mimari sürece yansıtıldıktan sonra, şantiye uygulamaları sırasında bile ortaya çıkan farklı ölçeklerdeki sorunların çözümü için bile kullanılabilmesi gerekmektedir (Şekil 2) (Anderson, 2011).

Tasarım sürecinde, tasarımcının, kalıplaşmış ve katı düşüncelerden uzak ve zihinsel aktivitelerinin de yüksek seviyede olması beklenmektedir. Tasarlama eyleminde, kavramsal süreçlerin bilinçli bir şekilde değerlendirilmesi ve tasarımda, zihinsel süreçler sonucunda geliştirilen kavramların okunabilmesi gerekmektedir (Çelik & Turgay, 2001). Bu bağlamda konsept konusu,

mimarlık eğitiminde ve mimarlık mesleğinde, üzerinde durulması gereken bir tasarım süreci haline gelmektedir.

Yöntem

Mimari tasarım ve konsept arasındaki ilişki oldukça önemlidir. Mimarların, eğitim planlarında aldıkları konsept ile ilgili dersler, eğitim süreleri boyunca bu konuda ne tür bilgiler edindikleri, meslek hayatlarına uygulama durumları, tasarımlarında, konsept oluşturma sürecini nasıl değerlendirdikleri önemlidir.

Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmada; literatür taramasında konsept konusuyla ilgili çalışmaların genelde konsept oluşturma süreçleri, konseptin örnekler üzerinden açıklanması, mekân tasarımında konsept vb. konuların ağırlıklı olarak incelendiği görülmüştür. Çalışmalarda mimarlık öğrencilerinin ve mimarların, konseptle ilişkin görüşlerini belirleme ve uygulama durumlarını değerlendirmeye yönelik çalışmaya rastlanamamıştır. Yapılan literatür taramasıyla, yerli ve yabancı kaynaklar değerlendirilerek konseptin genel karakteristikleri oluşturulmuştur. Mimarlık öğrencilerinin ve mimarların konseptle ilişkin bilgi birikimlerini belirleyen mimarlık eğitimi sürecinde konseptin yeri, mimarlık bölümü olan üniversitelerin ders programları incelenerek elde edilmiştir. Bu noktada mimarlık öğrencilerinin ve mimarların eğitim sürecinde ne düzeyde bilgilendikleri belirlenebilmektedir.

Mimarlık disiplini için önemli olan “konsept” konusunun, Türkiye’de mimarlık eğitimi veren üniversitelerin mimarlık bölümlerinin ders programlarındaki yeri belirlenmeye çalışılmıştır. Örnek olarak seçilen ve Edirne ilinde bulunan Trakya Üniversitesi, mimarlık eğitimi sürecinde “konsept” konusunda doğrudan derslerinin bulunması ve Edirne’de eğitim ve meslek hayatının karşılaştırılabilmesi adına olanak sağlayabileceği düşünülerek incelenmiştir. Bu sebeple Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü öğrencilerine ve TMMOB Mimarlar Odası Edirne Temsilciliğine kayıtlı mimarlara konsept ile ilgili anket yapılmıştır. Mimarlık öğrencilerinin ve çeşitli sektörlerde çalışan mimarların konseptle ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan anket çalışmasının örneklem alanı; Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünde eğitim gören 267 öğrenci ve TMMOB Mimarlar Odası Edirne Temsilciliğine kayıtlı 143 mimardan oluşmaktadır.

Anket soruları mimarlık öğrencilerinin ve mimarların konsept konusuna ilişkin görüşlerinin belirlenmesi adına oluşturulmuştur. Anket SPSS programı kullanılarak değerlendirilmekte, elde edilen veriler kapsamında mimarlık öğrencilerinin ve mimarların konseptle ilişkin genel görüşleri, tasarımlarında konseptle yer verme durumları ve tasarım aşamalarında konseptle ilgili karşılaştıkları problemler belirlenmektedir. Çalışmanın nicel verileri 267 mimarlık öğrencisine ve 143 mimara uygulanan konsept konusuna ilişkin görüş belirleme anketinden elde edilmiştir. Anket soruları, profil belirleme, mimarlık öğrencilerinin ve mimarların tasarım yaparken konsept sürecini değerlendirme durumlarına ilişkin bilgi edinme ve konsept konusu ile ilgili görüşlerinin alındığı sorulardan oluşan, katılımcı profili, bilgi, kullanım, tasarım, tanım, belirleme, bileşenler, önem ve tercih olmak üzere, dokuz bölüm şeklinde kurgulanmıştır.

Bulgular

Mimarlık eğitimi, mimar adaylarına, yaşamları boyunca mimarlıkla ilgili bilgileri öğrenebilme, değerlendirebilme ve uygulayabilme noktasında zihinsel alt yapı oluşturmalarını sağlayan süreç olarak ifade edilebilir.

Mimarlık eğitiminin program yapısı, mimarlık felsefesini oluşturmakta ve konsept konusu üzerinde önemle durulduğu düşünülebilir. Bu sebeple mimarlık bölümlerinin program yapısı içinde konsept konusu üzerinde durulmuş ve çalışma bu bağlamda yapılmıştır. Çalışma kapsamında, üniversitelerin mimarlık eğitiminde konsept adı altında verilen veya içerikleri bakımından konsept

konusuyla ilişkili olan mimarlık eğitim programı derslerinin tamamı incelenmiştir. Mimarlık eğitimi ders programlarında “Mimari Proje” ve “Temel Tasarım” dersleri, içerikleri bakımından konsept konusuyla ilişkilendirilebildiği düşünülmektedir. Mimarlık eğitiminin temel derslerinden olan mimari proje dersleri mimari tasarımın başlangıç noktasından ürün çıktısının oluşmasına kadar geçen sürecin tamamını kapsamaktadır. “Temel Tasarım” derslerinde, tasarım oluşturma sürecinin soyut ve kavramsal boyutunun aktarılabilmesi yönüyle, içerik bakımından konsept konusuyla ilişkilendirilebilir.

Mimari proje derslerinin ve temel tasarım derslerinin konsept konusunun içeriğiyle kesiştiği alanların olduğu düşünülerek çalışma kapsamında konsept konusu ile ilgili dersler çalışmaya dahil edilmiştir. Mimari tasarım eğitimi programlarındaki Konsept dersleri, Mimari Proje dersleri ve Temel Tasarım derslerinin hangi üniversitelerde verildiği Tablo 1 ve Tablo 2’de aktarılmıştır. Türkiye’de mimarlık eğitimi veren Yüksek Öğretim Kurulu’na bağlı 55’i Devlet Üniversitesi, 44’ü Vakıf Üniversitesi ve 11’i de KKTC’nde bulunan üniversiteler olmak üzere toplam 110 üniversitenin (YÖKATLAS, 2021) lisans programlarının konsept konusu ile ilgili zorunlu ve seçmeli derslerinin araştırması yapılmış Tablo 1 ve Tablo 2’de sunulmuştur. Yapılan araştırma, eğitim programının ders isimleri ve içerikleri üzerinden araştırılmıştır. Çizelge oluşturulurken Türkiye’de bulunan üniversitelerin Mimarlık Bölümlerinin ders içerikleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. “Temel Tasarım” ve “Mimari Tasarım” dersleri gibi mimarlık eğitiminde temel olarak kabul edilebilecek olan bu derslere, çizelge incelemesinde farklı isimlendirmeler dikkate alınarak yer verilmiştir. Konsept derslerinde, bu çalışma kapsamında çıkış noktası olan konsept konusunun vurgulanması düşünüldüğü için doğrudan “konsept” kelimesinin geçmesine önem verilmiştir. Üniversitelerin ders programları WEB siteleri üzerinden edinilen bilgilerden oluşturulmuştur ve programlarında hangi ders isimleriyle yer verildiği tabloda belirtilmiştir.

Tablo 1. Devlet Üniversiteleri Konsept İçerikli Dersler Listesi

Kurum Adı	Fakülte	URL (Program)	Proje Dersi		Temel Tasarım Dersi		Konsept Dersi	
			Adı	Adedi	Adı	Adedi	Adı	S
Abdullah Gül Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://arch.ogu.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Tasarım Temelleri	1	-	-
Adana Alparslan Türkeş Bîrim ve Teknoloji Üni.	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://mimarlik.atau.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-	-
Akdeniz Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlikbolu.akdeniz.edu.tr/	Mimarî Tasarım	8	Temel Tasarım	1	-	-
Aksaray Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://mim.aksaray.edu.tr/	Mimarî Tasarım	7	Temel Tasarım	1	-	-
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi	https://ybu.edu.tr/	Stüdyo	8	-	-	-	Mimarlıkta Konsept ve Terimler +
Arvin Çoruh Üniversitesi	Sanat ve Tasarım Fakültesi	https://mimarlik.arvin.edu.tr/	Mimarî Proje	7	Temel Tasarım	2	-	-
Atila Koc Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://atuni.edu.tr/	Mimarî Tasarım Stüdyosu	8	Temel Tasarım	1	-	-
Bahçeşehir Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.bahcesir.edu.tr/	Mimarî Tasarım	7	Temel Tasarım	1	-	-
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	http://mim.bingol.edu.tr/	Mimarî Proje	8	Temel Tasarım	1	-	-
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	https://mmf.mehmetakif.edu.tr/	Mimarî Proje	6	Temel Tasarım	2	-	-
Bursa Teknik Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	http://mtf.btu.edu.tr/	Mimarî Tasarım Stüdyosu	7	-	-	-	-
Bursa Uludağ Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://uludag.edu.tr/mimarlik	Mimarî Tasarım	8	Temel Tasarım	2	-	-
Çukurova Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.cu.edu.tr/	Mimarî Proje	8	Temel Tasarım	2	-	-
Dicle Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.dicle.edu.tr/birimler/mimarlik-fakultesi	Mimarî Tasarım	8	Temel Tasarım	2	-	-
Dokuz Eylül Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.deu.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-	-
Düzce Üniversitesi	Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://bbs.duzce.edu.tr/IR/Bolum/Index/200?bot=228	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	2	-	-
Erciyes Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.erciyes.edu.tr/	Mimarî Tasarım	8	-	-	-	-
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Mühendislik Mimarlık Fakültesi	https://esogumimarlik.ogu.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Mimarlığa Giriş	2	-	-
Eskişehir Teknik Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://www.eskişehir.edu.tr/	Mimarî Proje	2	Temel Tasarım	2	-	-
Fırat Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.mimarlik.firat.edu.tr/	Mimarî Proje	8	Temel Tasarım	1	-	-
Gazi Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://gpp.gazi.edu.tr/	Mimarî Proje	8	Mimarî Temel Tasarım Stüdyosu	1	-	-
Gaziantep Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://mim.gantep.edu.tr/index.php	Architectural Design	6	Basic Design	1	-	-
Gezce Teknik Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://web.harran.edu.tr/mimarlikbolumu/tr/	Mimarî Proje	8	Temel Tasarım Stüdyosu	1	-	-
Harran Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi	http://web.harran.edu.tr/mimarlikbolumu/tr/	Mimarî Proje	8	Temel Tasarım Stüdyosu	1	-	-
Hitay Mustafa Kemal Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.mku.edu.tr/departments.aspx?birim=14	Mimarî Tasarım	7	Temel Tasarım	1	-	-
İskenderun Teknik Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://iste.edu.tr/mf/	Mimarî Tasarım	7	Temel Tasarım	1	-	-
İstanbul Kültür Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://darch.itu.edu.tr/	Project/Architectural Design	8	Basic Design and Visual Arts	1	-	-
İzmir Demokrasi Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://cdn.istanbul.edu.tr/	Mimarî Tasarım Stüdyosu	8	Temel Tasarım	1	-	-
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://mimarlik.izu.edu.tr/	Mimarî Tasarım	7	Temel Tasarım	1	-	-
Karabük Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://archsecure.iyte.edu.tr/jsans/	Mimarî Tasarım	5	Tasarıma Giriş	1	-	-
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.karabuk.edu.tr/	Mimarî Proje	8	-	-	-	-
Kırıkkale Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.ktu.edu.tr/mimifakulte	Mimarî Proje	8	Temel Tasarım	1	-	-
Kocaeli Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	http://mtf.kocaeli.edu.tr/	Mimarî Proje	7	Temel Tasarım	1	-	-
Konya Teknik Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://ktn.edu.tr/	Stüdyo	8	Temel Tasarım Plastik Sanatlar	1	-	-
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://cbudun.mcbu.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-	-
Manisa Çifteliler Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.arkit.itu.edu.tr/	Mimarî Proje	8	-	-	-	-
Mersin Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.mersin.edu.tr/akademik/mimarlik-fakultesi	Architectural Design	7	Basic Design	1	-	-
Miğla Sıltı Köpman Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.msu.edu.tr/	Mimarî Proje	5	Temel Sanat Eğitimi	1	-	-
Miğla Sıltı Köpman Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mim.miu.edu.tr/	Mimarî Proje	8	Temel Tasarım Atölyesi	1	-	-
Manzara Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://www.manzara.edu.tr/	Mimarî Proje	6	Temel Sanat Eğitimi	1	-	-
Necmettin Erbakan Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	https://erbakan.edu.tr/	Mimarî Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım	1	-	-
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://statik.ohu.edu.tr/	Mimarî Proje	8	Temel Tasarım	1	-	-
Onuokuz Mayıs Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.omu.edu.tr/	Mimarî Tasarım	7	Temel Tasarım	1	-	-
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.odtu.edu.tr/tr/	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-	-
Pamukkale Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://obs.pusuila.pau.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-	-
Sakarya Üniversitesi	Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://obs.sakarya.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	-	-	-	-
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarligsi.cumhuriyet.edu.tr/	Mimarî Proje	8	-	-	-	-
Süleyman Demirel Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://obs.sdu.edu.tr/	Mimarî Proje	8	-	-	-	-
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	http://istmfm.web.nku.edu.tr/	Mimarî Tasarım	8	Temel Tasarım	1	-	-
Trakya Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.trakya.edu.tr/	Mimarî Proje	7	Temel Tasarım	2	-	Mimarlık Konsept +
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://obs.yyu.edu.tr/	Mimarî Tasarım	7	Temel Tasarım	1	-	-
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://www.mim.yildiz.edu.tr/	Mimarî Tasarım	7	Temel Tasarım	1	-	-
Yozgat Bozok Üniversitesi	Mühendislik- Mimarlık Fakültesi	http://mim.bozok.edu.tr/mimarlik	Stüdyo	8	-	-	-	-

Tablo 2. Vakıf Üniversiteleri Konsept İçerikli Dersler Listesi

Kurum Adı	Fakülte	URL	Proje Dersi Adı	Adedi	Temel Tasarım Dersi Adı	Adedi	Konsept Dersi Adı	Z	S
Alanya Hamdullah Emin Paşa Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mim.alanyahsep.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Antalya Üniversitesi	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	https://ees.antihsb.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	2	-		
Antalya Bilim Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	https://admin.antalya.edu.tr/	Mimarî Tasarım	8	Temel Tasarım	2	-		
Atılım Üniversitesi	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://www.atilim.edu.tr/mim/	Mimarî Tasarım	6	Basic Design in Architecture	2	-		
Avrasya Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	https://bologna.avrasya.edu.tr/	Mimarî Proje	7	Temel Tasarım Proje	2	-		
Bahçeşehir Üniversitesi	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://bnu.edu.tr/icerik/3897-mimarlik	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Baskın Üniversitesi	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://mim.bsknt.edu.tr/	Tasarım Stüdyosu	6	Basic Design Studio	2	-		
Beşiktaş Üniversitesi	Mühendislik, Mimarlık Fakültesi	https://www.bsktz.edu.tr/icerik/814-mimarlik	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Beşiktaş Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	http://arch.cankaya.edu.tr/dersler/8	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Canakaya Üniversitesi	Sanat ve Tasarım Fakültesi	http://mimarlik.fsm.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Basic Design	1	-		
Doğuş Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mim.tku.edu.tr/	Mimarî Proje	6	Architectural Design	1	-		
Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mim.tku.edu.tr/	Mimarî Tasarım	7	Mimarlığa Giriş	1	-		
Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	https://www.iskim.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım ve Maket	1	-		
İşık Üniversitesi	Güzel Sanatlar Tasarım Fakültesi	https://www.artbilim.edu.tr/	Mimarî Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım	2	-		
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://www.arel.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
İstanbul Arel Üniversitesi	Mühendislik - Mimarlık Fakültesi	https://www.aydm.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
İstanbul Aydın Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://www.ayvansaray.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Mimarî Tasarım Temelleri	2	-		
İstanbul Ayyansaray Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://www.bigi.edu.tr/akademik/mimarlik-fakultesi/mimarlik/	Mimarî Tasarım Atölyesi	7	Tasarım Çalışmaları	1	-		+
İstanbul Bilgi Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.esenyurt.edu.tr/	Mimarî Proje	6	Temel Tasarım	2	-		
İstanbul Esenyurt Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	https://www.gedik.edu.tr/akademik-birimler/fakulteler/guzel-sanatlar-ve-mimarlik-fakultesi/mimarlik	Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım	2	-		
İstanbul Gedik Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	https://mm.gediksim.edu.tr/	Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım	2	-		
İstanbul Gelişim Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://akademikpaketi.iku.edu.tr/	Mimarî Tasarım	8	Temel Tasarım	2	-		+
İstanbul Kültür Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.medipol.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Tasarım Temelleri	2	-		
İstanbul Medipol Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://www.okan.edu.tr/sim/fbolum/45/mimarlik/	Mimarî Tasarım Stüdyosu	6	Tasarım Temelleri	2	-		
İstanbul Okan Üniversitesi	Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://mm.trumeli.edu.tr/	Mimarî Tasarım	8	Temel Tasarım	1	-		+
İstanbul Rumeli Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	https://www.izu.edu.tr/	Mimarî Proje	8	Temel Tasarım	1	-		+
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	https://www.izetuzul.edu.tr/	Mimarî Proje	8	Temel Tasarım	2	-		
İstanbul Tezcan Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://www.yenyuzul.edu.tr/	Mimarî Proje	6	Tasarım Stüdyosu	2	-		
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	Mühendislik Mimarlık Fakültesi	https://gsam.stinye.edu.tr/	Mimarî Proje	8	Mimarlığa Giriş	2	-		
İsniye Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://mmr.leu.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Mimarlığa Giriş	2	-		
İzmir Ekonomi Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	https://fad.khas.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Tasarım	1	-		
Kadir Has Üniversitesi	Sanat ve Tasarım Fakültesi	https://www.karatay.edu.tr/	Mimarî Proje	6	Temel Tasarım	1	-		
Kto Karatay Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	https://www.maltepe.edu.tr/mimarlik/	Mimarî Proje	8	Tasarım Stüdyosu	1	-		
Milletepe Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	http://mim.nyf.edu.tr/	Mimarî Tasarım	7	Mimarlığa Giriş	1	-		
Nispetiye Üniversitesi	Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://bologna.nispetiye.edu.tr/	Mimarî Tasarım	8	Mimarlığa Giriş	1	-		
Niğde Ömer Toprak Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	https://www.ozeygin.edu.tr/mimarlik	Mimarî Proje	8	Temel Tasarım	2	-		
Özyeğin Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://ft.tedun.edu.tr/ft/	Mimarî Proje	7	Temel Tasarım Eğitimi	1	-		
Ted Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.tedun.edu.tr/icerik/mimarlik	Mimarî Tasarım Stüdyosu	6	Tasarım Temelleri	1	-		
Tobb Ekonomi Ve Teknoloji Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://www.torus.edu.tr/icerik/mimarlik-bolumu	Mimarî Tasarım Stüdyosu	8	Temel Tasarım Stüdyosu	2	-		
Toros Üniversitesi	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://arch.yasar.edu.tr/	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	2	-		
Yasar Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.yasar.edu.tr/icerik/mimarlik	Mimarî Tasarım	6	Mimarlık Temel Tasarım	2	-		
Yeditepe Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.yenyuzul.edu.tr/	Studio	8	-	-	-		
Arkan Yarato Sanatlar ve Tasarım Üniversitesi	Tasarım Fakültesi	https://bnu.edu.tr/icerik/3897-mimarlik-fakultesi/mimarlik/	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://www.cmu.edu.tr/akademik/fakulteler/mimarlik-fakultesi/704	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım Stüdyosu	1	-		
Doğuş Akdeniz Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.gou.edu.tr/mimarlik-tasarim-ve-guzel-sanatlar-fakultesi/mimarlik-hisaps-programi-turkce.html	Mimarî Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım Stüdyosu	1	-		
Grime Amerikan Üniversitesi	Mimarlık, Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi	https://kyrenia.edu.tr/anasya/akademik/fakulteler/mimarlik-fakultesi/	Mimarî Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım Stüdyosu	1	-		
Grime Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.anc.edu.tr/guzel-sanatlar-fakultesi/mimarlik	Mimarî Proje	7	Temel Tasarım	1	-		
Kıbrıs Amerikan Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi	https://moodle.cull.edu.tr/course/index.php?categoryid=11	Architectural Design Studio	7	Basic Design Studio	1	-		
Lekele Avrupa Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://old.edu.tr/tr/faculties/faculty-of-architecture-and-fine-arts/architecture-program/	Mimarî Tasarım	6	Temel Tasarım	2	-		
Rauf Denktaş Üniversitesi	Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi	https://www.fmal.edu.tr/ufu-7-akademik-o-1-fakulteler/E0-mimarlik-ve-guzel-sanatlar-fakultesi/f-2-programlar/b-9-mimarlik-ingilizce	Mimarî Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım	2	-		
Uslularası Fırat Üniversitesi	Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi	https://www.cdu.edu.tr/page/mimarlik	Architectural Design Studio	6	Basic Design Studio	1	-		
Uslularası Kıbrıs Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.neu.edu.tr/	Architectural Design	6	Basic Design	2	-		
Yakın Doğu Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.neu.edu.tr/	Mimarî Proje	6	Temel Tasarım	1	-		

Mimarlık bölümlerinin lisans düzeyindeki ders programlarına bakıldığında, üniversitelerin hepsinde zorunlu ders müfredatında konsept oluşturma konusuyla ilişkilendirilebilen “Mimari Proje” dersleri yer almaktadır. Fakat üniversitelerin programlarındaki bu dersleri, farklı isimlerde buldukları görülebilir.

Mimari Proje dersi bütün mimarlık programlarında zorunlu dersler kategorisinde 6, 7 veya 8 dönem içinde yer almaktadır. 8 dönemlik mimarlık eğitiminde ders programlarında 6 ve 7 dönem “Mimari Proje” eğitimi veren üniversitelerin ders programlarına bakıldığında I. ve II. yarıyılarında “Mimarlığa Giriş” veya “Tasarıma Giriş” dersleri adına kuramsal dersler bulunmaktadır. Bu paralelde bu derslerin de içerikleri incelendiğinde konsept konusuna olan katkısı görülebilir.

“Temel Tasarım” derslerine bakıldığında 93 üniversitenin mimarlık eğitimi programında “Temel Tasarım” dersi zorunlu olarak yer almaktadır. 33 üniversite eğitim programında I. ve II. yarıyıldan itibaren iki dönem temel tasarım dersini bulundurmaktadır. Diğer üniversiteler de Temel Tasarım dersini I. yarıyıldan itibaren eğitim programında bulundurmaktadır.

“Mimarlıkta Konsept” adı altında verilen derslere bakıldığında 110 üniversitede 6 üniversite (Aksaray Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul Rumeli Üniversitesi ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi) olarak %5,45’lik bir oranla karşımıza çıkmaktadır. Altı üniversite de konsept derslerini seçmeli ders olarak eğitim programlarında bulundurmaktadır.

Mimari tasarım eğitiminde mimar adaylarının eğitim kazanımları sadece eğitim süreci içinde kalmamalı, mimar adayı mesleğe atıldıktan sonra da bu kazanımları meslek hayatında sürdürmelidir. Mimarların, eğitim süreçleri boyunca farklı problemlere buldukları çözümleri meslek hayatlarında da aynı ciddiyetle devam ettirmeleri gerektiği düşünülebilir. Bu noktada eğitim sürecinden mesleğe atılan mimarlar için, mimarlık eğitimi sürecindeki tasarım yaklaşımlarıyla meslek hayatındaki tasarım kararlarının değiştiğini unutmamak gerekir.

Mimarlar mesleki hayatlarında birçok alanda çalışabilirler. Bu alanlar; tasarım, sanatsal çalışmalar, danışmanlık, uygulama, eğitim hizmetleri vb. şeklinde sıralandırılabilir.

TMMOB tarafından mimarların çalışma alanları üç temel grupta değerlendirilmiştir;

- Serbest çalışan mimarlar; 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık ile ilgili kanun, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği kanunu, yürürlükte bulunan kanun ve yönetmelikler nezdinde, mimarlık hizmetlerinden birini veya bir kaçını, kendi adına veya ortaklı olarak yapan ve mimarlar odasına kayıtlı olan mimarlar, serbest mimarlar listesine kayıtlı mimarlardır.

- Özel sektörde çalışan mimarlar; mimarlık hizmetleri olan bir iş yerinde hizmet sözleşmesi kapsamında çalışan mimarlardır.

- Kamu sektöründe çalışan mimarlar; kamu kurum-kuruluşlarında görev yapan mimarlardan oluşmaktadır (TMMOB, 2021). Bu bağlamda konsept konusu özelinde, mimarlık eğitiminden sonra farklı alanlarda çalışma olanakları bulan mimarların, kendi çalışma ortamlarına göre değerlendirilmesi, konsept konusunun farklı alanlardaki mimarların konu özelindeki durumlarını incelemek adına uygun görülebilir.

Trakya Üniversitesinde bulunan 786 mimarlık öğrencisi (T.Ü., 2020) anketin öğrenciler için olan evren büyüklüğünü belirtmektedir. Öğrenciler için olan evren büyüklüğünün örnekleme 254-260 kişi arasındadır (Tablo 3). Bu kapsamda 267 mimarlık öğrencisine anket uygulanmıştır. TMMOB Mimarlar Odası Edirne Şubesine kayıtlı 202 mimar (TMMOB, 2021) anketin mimarlar için olan evren büyüklüğünü belirtmektedir. Mimarlar için evren büyüklüğünün örnekleme 132-152 kişi arasındadır. Bu kapsamda 143 mimara anket uygulanmıştır. Bu tez çalışmasında 267 mimarlık öğrencisi ve 143 mimar olmak üzere toplamda 410 kişi ile anket yapılmıştır. Evren büyüklüğü, mimarlık öğrencileri için 786 (TÜ, 2021) ve mimarlar için 202 (TMMOB, 2021) olan bu çalışmaya katılan, mimarlık öğrencisi

sayısı 267 ve mimar sayısı 143'tür. Tüm değerlendirmeler 410 katılımcı üzerinden yapılmaktadır. Ankette katılımcıların %65,12'sinin mimarlık öğrencisi, %34,88'inin de mimar olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Belirli Evrenler İçin Kabul Edilebilen Örnek Büyüklükleri (S: Gerekli Örnek Büyüklüğü, N: Evren büyüklüğü) (Altunışık, 2012)

N	S	N	S	N	S	N	S
10	10	190	127	1100	285	5000	357
20	19	200	132	1200	291	6000	361
30	28	250	152	1300	297	7000	364
40	36	300	169	1400	302	8000	367
50	44	350	185	1500	306	9000	368
60	52	400	196	1600	310	10000	370
70	59	450	212	1700	313	15000	375
80	66	500	217	1800	317	20000	377
90	73	550	226	1900	320	30000	379
100	80	600	234	2000	322	40000	380
110	86	650	242	2200	327	50000	381
120	92	700	248	2400	331	75000	382
130	97	750	254	2600	335	100000	384
140	103	800	260	2800	338	1000000	384
150	108	850	265	3000	341	10000000	384
160	113	900	269	3500	346		
170	118	950	274	4000	351		
180	123	1000	278	4500	354		

Anketlerin katılımcılara sunulduğu süreç içinde Covid-19 ve karantina şartları bulunduğundan, katılımcılarla yüz yüze iletişim kurulamadan yapılmıştır. Bu sebeple anket soruları, evren büyüklüğü 786 kişi olan mimarlık öğrencilerinin tamamına Trakya Üniversitesi İletişim Biriminden ve evren büyüklüğü 202 kişi olan mimarların tamamına TMMOB Mimarlar Odası Edirne Şubesi aracılığıyla e-mail üzerinden link paylaşarak uygulanmış ve anketin yapılma amacı gönderilen formda belirtilmiştir.

Toplanan veriler, SPSS programı kullanılarak, açıklayıcı faktör analizi ile düzenlenmiştir. Anket sorularının güvenilirliği testinde Cronbach Alpha (güvenirlilik kat sayısı) değeri 0,941 olarak hesaplanmıştır. Anlamlılık düzeyi Alpha değeri, 0,05 alınarak değerlendirmeler yapılmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Anket Değerleri

Cronbach's Alpha	N of Items
0,941	43

Mimarların, mesleki deneyimi ve hangi alanda çalıştıkları ve mimarlık öğrencilerinin de kaçınıcı sınıfta buldukları belirlenmesi düşünülmüştür. Sonrasında mimarlar ve mimarlık öğrencilerinin eğitim sürecinde konsept konusu ile ilgili dersler alıp almadığı incelenmeye çalışılmış devamında da konsept konusuyla ilgili ders alanların dersin meslek pratiği adına faydalı olup-olmadığı öğrenilmek istenmiştir. Ardından mimarların ve mimarlık öğrencilerinin konsept konusu ile ilişkilendirdikleri kavramlar belirlenmeye çalışılmıştır. Mimarların ve mimarlık öğrencilerinin tasarımlarında konsept oluşturma durumları incelenerek konsept oluşturanların, tasarımın başlangıcında mı, sonunda mı değerlendirdikleri incelenmiştir. İkinci bölümde, mimarlar ve mimarlık öğrencileri için konsept konusu hakkındaki bilgi ve düşünceleri 5'li likert ölçeğinde düzenlenmiş sorularla araştırılmaya çalışılmıştır. Likert ölçek soruları çalışmanın kuramsal çerçevesinde; mimarların ve mimarlık öğrencilerinin, konsept bilgisi, projelerinde / tasarımlarında konsept kullanım durumu, tasarım etkenleri, konseptin tanımı hakkındaki düşünceleri, konsept belirleme aşamaları, bileşenleri, önemi hakkındaki düşünceleri, genel görüşleri başlıklarıyla hazırlanmıştır.

Tablo 5. Anket Sonuçları- Katılımcı Profili

TANIMI	No.	SORU	CEVAP ORANLARI		LEJANT	DEĞERLER	
			ÖĞRENCİ	MİMAR		Öğr.	Mimar
KATILIMCI PROFİLİ	1	Mimar mısınız, öğrenci mi?				Öğrenci	267
	2	Kaçıncı sınıftasınız?				Mimar	143
	3	Hangi kurumda çalışıyorsunuz?				Özel Sektör	78
	4	Mesleki deneyiminiz?				Kamu Sektörü	17
						Akademi	12
						Çalışmıyor	36
						0-5 yıl	59
						5 yıl üzeri-10 yıl	46
						10 yıl üzeri-15 yıl	9
						15 yıl üzeri-20 yıl	7
						20 yıl üzeri-25 yıl	5
						25 yıl üzeri-30 yıl	7
						30 yıl üzeri	10

Tablo 6. Anket Sonuçları- Bilgi

TANIMI	No.	SORU	CEVAP ORANLARI		LEJANT	DEĞERLER	
			ÖĞRENCİ	MİMAR		Öğr.	Mimar
BİLGİ	5	Mimarlık eğitimi sürecinde konsept adına ya da içerisinde konsept kavramını barındıran bir ders aldım.				Evet	154 85
						Hayır	113 58
	6	Konsept ile ilgili aldığınız bu dersin meslek pratiğinize adına faydalı olduğunu düşünüyor musunuz?				Evet	106 58
						Kararsızım	31 16
						Hayır	17 11
	7	Mimarlık bir tasarım / proje için neler konsept olarak değerlendirilebilir?				Çıkış Noktası	245 138
						Tema	188 102
						Senaryo	207 94
						Çözüm	137 77
						Kavram	161 69
						Bağlam	160 74
	8	Tasarımlama sürecinde, konsept oluşturmayı tercih ediyor musunuz?				Evet	225 111
						Hayır	42 32
	9	Konsept oluşturma sürecini, tasarımın başlangıç aşamasında mı, sunum aşamasında mı belirliyorsunuz?				Başlangıç	179 106
						Sunum	46 5
10	Konsept kavramıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.				Kesinlikle Katılmıyorum	23 10	
					Katılmıyorum	60 19	
					Kararsızım	85 32	
					Katılıyorum	82 65	
					Kesinlikle Katılıyorum	17 17	
11	Dünyadaki konsept proje örneklerini takip ederim				Kesinlikle Katılmıyorum	18 2	
					Katılmıyorum	30 29	
					Kararsızım	60 34	
					Katılıyorum	130 67	
					Kesinlikle Katılıyorum	29 11	
12	Tasarımda konsept oldukça popüler ve tercih edilir hale gelmiştir				Kesinlikle Katılmıyorum	16 11	
					Katılmıyorum	27 33	
					Kararsızım	49 31	
					Katılıyorum	111 55	
					Kesinlikle Katılıyorum	64 13	
13	Gelecekte konsept oldukça popüler ve tercih edilir hale gelecektir.				Kesinlikle Katılmıyorum	16 2	
					Katılmıyorum	13 16	
					Kararsızım	45 29	
					Katılıyorum	99 49	
					Kesinlikle Katılıyorum	94 47	
14	Konsept, mimarlık ortamında doğru anlaşılacaktır				Kesinlikle Katılmıyorum	14 7	
					Katılmıyorum	29 15	
					Kararsızım	78 33	
					Katılıyorum	86 49	
					Kesinlikle Katılıyorum	60 39	
15	Yapılaşım her tasarımın konsepti vardır				Kesinlikle Katılmıyorum	12 9	
					Katılmıyorum	75 44	
					Kararsızım	60 40	
					Katılıyorum	85 40	
					Kesinlikle Katılıyorum	35 10	

Tablo 7. Anket Sonuçları- Kullanım

TANIMI	No.	SORU	CEVAP ORANLARI		LEJANT	DEĞERLER	
			ÖĞRENCİ	MİMAR		Öğr.	Mimar
KULLANIMI	16	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarım / proje işveren tarafından daha kolay kabul görür.			<ul style="list-style-type: none"> Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum 	13	14
	17	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarım / proje kullanıcı tarafından daha kolay kabul görür.			<ul style="list-style-type: none"> Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum 	13	8
	18	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarım / proje, konumlandığı çevrede olumlu karşlanır.			<ul style="list-style-type: none"> Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum 	14	5

Tablo 8. Anket Sonuçları- Tasarım

TANIMI	No.	SORU	CEVAP ORANLARI		LEJANT	DEĞERLER	
			ÖĞRENCİ	MİMAR		Öğr.	Mimar
TASARIMI	19	Mimari tasarım fikirlerine tasarımcı karar vermedir.			<ul style="list-style-type: none"> Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum 	11	5
	20	Mimari tasarım fikirlerine işveren karar vermedir.			<ul style="list-style-type: none"> Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum 	79	32
	21	Mimari tasarım fikirlerine kullanıcılar karar vermedir.			<ul style="list-style-type: none"> Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum 	19	8
	22	Tasarımlarda yönetmelikler önemli bir etkidir			<ul style="list-style-type: none"> Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum 	13	2
	23	Tasarımlarda kamu kurumları(kontrol kurumları) önemli bir etkidir			<ul style="list-style-type: none"> Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum 	9	8

Tablo 9. Anket Sonuçları- Tanımlama

TANIMI	No.	SORU	CEVAP ORANLARI		LEJANT	DEĞERLER	
			ÖĞRENCİ	MİMAR		Öğr.	Mimar
TANIMLAMA	24	Konsept, özgün olmalıdır.			Kesinlikle Katılmıyorum	7	8
					Katılmıyorum	18	10
					Kararsızım	19	10
					Katılıyorum	99	63
					Kesinlikle Katılıyorum	124	52
	25	Konsept, iklimsel verilere uyumlu olmalıdır.			Kesinlikle Katılmıyorum	7	5
					Katılmıyorum	6	1
					Kararsızım	16	16
				Katılıyorum	110	66	
				Kesinlikle Katılıyorum	128	55	
26	Konsept, sosyal verilere uyumlu olmalıdır.			Kesinlikle Katılmıyorum	9	5	
				Katılmıyorum	3	1	
				Kararsızım	13	12	
				Katılıyorum	122	70	
				Kesinlikle Katılıyorum	120	55	
27	Konsept, coğrafi verilere uyumlu olmalıdır.			Kesinlikle Katılmıyorum	8	2	
				Katılmıyorum	5	4	
				Kararsızım	12	11	
				Katılıyorum	113	66	
				Kesinlikle Katılıyorum	129	60	
28	Konsept, teknolojik verilere uyumlu olmalıdır.			Kesinlikle Katılmıyorum	9	4	
				Katılmıyorum	12	6	
				Kararsızım	29	17	
				Katılıyorum	102	71	
				Kesinlikle Katılıyorum	115	45	
29	Konsept, tasarım kimliği olmalıdır.			Kesinlikle Katılmıyorum	9	3	
				Katılmıyorum	5	8	
				Kararsızım	16	19	
				Katılıyorum	122	58	
				Kesinlikle Katılıyorum	115	55	
30	Günümüzde, mimarlar tasarımına konsept oluşturarak başlar.			Kesinlikle Katılmıyorum	20	18	
				Katılmıyorum	45	44	
				Kararsızım	141	57	
				Katılıyorum	43	19	
				Kesinlikle Katılıyorum	18	5	
31	Konsept, yapı çevrenin mimari örnekleri ile ilişkilendirilebilir olmalıdır.			Kesinlikle Katılmıyorum	13	5	
				Katılmıyorum	16	14	
				Kararsızım	50	23	
				Katılıyorum	125	72	
				Kesinlikle Katılıyorum	63	29	

Tablo 10. Anket Sonuçları- Belirleme

TANIMI	No.	SORU	CEVAP ORANLARI		LEJANT	DEĞERLER	
			ÖĞRENCİ	MİMAR		Öğr.	Mimar
BELİRLEME	32	Konsept belirleme aşamasında tasarımın deneyimi önemlidir.			Kesinlikle Katılmıyorum	9	7
					Katılmıyorum	17	8
					Kararsızım	36	20
					Katılıyorum	131	79
					Kesinlikle Katılıyorum	74	29
33	Konsept belirleme aşamasında mimari üslup önemlidir.			Kesinlikle Katılmıyorum	8	5	
				Katılmıyorum	10	7	
				Kararsızım	26	10	
				Katılıyorum	133	92	
				Kesinlikle Katılıyorum	90	29	
34	Konsept belirleme aşamasında problemin algılanışı önemlidir.			Kesinlikle Katılmıyorum	11	4	
				Katılmıyorum	5	0	
				Kararsızım	6	9	
				Katılıyorum	129	78	
				Kesinlikle Katılıyorum	116	52	
35	Konsept belirleme aşamasında probleme ilişkin öncelikler ve problemi ele alış biçimi önemlidir.			Kesinlikle Katılmıyorum	8	4	
				Katılmıyorum	5	1	
				Kararsızım	8	4	
				Katılıyorum	127	79	
				Kesinlikle Katılıyorum	119	55	

Tablo 11. Anket Sonuçları- Bileşenler

TANIMI	No.	SORU	CEVAP ORANLARI		LEJANT	DEĞERLER	
			ÖĞRENCİ	MİMAR		Öğr.	Mimar
BİLEŞENLER	36	Konsepti oluşturma sürecinde 'problem tespiti' diğer bileşenlerden daha önemlidir.			Kesinlikle Katılmıyorum	11	7
	37	Konsepti oluşturma sürecinde 'işveren istekleri' diğer bileşenlerden daha önemlidir.			Kesinlikle Katılmıyorum	55	28
	38	Konsepti oluşturma sürecinde 'başlam' diğer bileşenlerden daha önemlidir.			Kesinlikle Katılmıyorum	17	16
	39	Konsepti oluşturma sürecinde 'tasarımcı düşünceleri' diğer bileşenlerden daha önemlidir.			Kesinlikle Katılmıyorum	13	3
	40	Konsepti oluşturma sürecinde 'kullanıcı ihtiyaçları' diğer bileşenlerden daha önemlidir.			Kesinlikle Katılmıyorum	12	2

Tablo 12. Anket Sonuçları- Önem

TANIMI	No.	SORU	CEVAP ORANLARI		LEJANT	DEĞERLER	
			ÖĞRENCİ	MİMAR		Öğr.	Mimar
ÖNEM	41	Konsept doğrultusunda üretilmiş projeler / tasarımlar, diğer projelere / tasarımlara oranla daha çok ilgi çeker.			Kesinlikle Katılmıyorum	14	4
	42	Konsept doğrultusunda üretilmiş projeler / tasarımlar, diğer projelere / tasarımlara oranla daha sağlıklıdır.			Kesinlikle Katılmıyorum	11	7
	43	Konsept doğrultusunda üretilmiş projeler / tasarımlar, diğer projelere / tasarımlara oranla daha estetikdir.			Kesinlikle Katılmıyorum	9	4
	44	Konsept doğrultusunda üretilmiş projeler / tasarımlar işveren için diğer projelere / tasarımlara oranla daha önemlidir.			Kesinlikle Katılmıyorum	26	11
	45	Her projenin / tasarımın bir konseptinin olması gerekir			Kesinlikle Katılmıyorum	23	10
	46	Tasarımın / Projenin konsepti olmazsa bir şey değişmez.			Kesinlikle Katılmıyorum	58	41
	47	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımlarda / projelerde, konu ve içerik önemlidir.			Kesinlikle Katılmıyorum	13	4
	48	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımlarda / projelerde, işlevsel gereklilikler ve koşullar önemlidir.			Kesinlikle Katılmıyorum	13	4

Tablo 13. Anket Sonuçları- Bileşenler

TANIMI	No.	SORU	CEVAP ORANLARI		LEJANT	DEĞERLER	
			ÖĞRENCİ	MİMAR		Öğr.	Mimar
TERCİH	49	Konsept doğrultusunda üretilmiş projenin / tasarımın tercih edilmesinde tasarımcı etkili bir faktördür.			Kesinlikle Katılmıyorum	11	7
					Katılmıyorum	7	4
					Kararsızım	27	15
					Katılıyorum	126	84
					Kesinlikle Katılıyorum	96	33
50	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımın / projenin tercih edilmesinde işveren etkili bir faktördür.			Kesinlikle Katılmıyorum	26	16	
				Katılmıyorum	46	28	
				Kararsızım	85	36	
				Katılıyorum	94	52	
					Kesinlikle Katılıyorum	16	11
51	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımın / projenin tercih edilmesinde kullanıcılar etkili bir faktördür.			Kesinlikle Katılmıyorum	9	8	
				Katılmıyorum	15	14	
				Kararsızım	51	34	
				Katılıyorum	149	73	
					Kesinlikle Katılıyorum	43	14
52	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin diğer tasarımlardan / projelerden bir farkı yoktur.			Kesinlikle Katılmıyorum	94	55	
				Katılmıyorum	89	64	
				Kararsızım	41	15	
				Katılıyorum	38	7	
					Kesinlikle Katılıyorum	5	2

Sonuçlar ve Tartışma

Teknolojik gelişmelerle beraber gelen hızlı üretim, pek çok ihtiyacın karşılanabilmesi bakımından kabul edilmekle birlikte, özellikle mimari tasarım konusunda önemli bir yeri olan konsept oluşturma sürecinin göz ardı edilmesiyle, tasarım anlayışında anlam eksikliği ve tekdüzelik gibi olumsuz etkilerin ortaya çıktığı düşünülmektedir. Mimari tasarımda konsept oluşturma sürecinin ve bu sürecin içinde barındırdığı düşünsel - kavramsal süreçlerin irdelendiği bu çalışmada; mimari tasarımda konseptin, mimarlık eğitimi ve mimarlık mesleğindeki izdüşümü incelenmiştir. Bu bağlamda yapılan değerlendirmeler sonucunda, mimarlık eğitimi ve mimarlık mesleği adına aşağıdaki çıkarımlara ve önerilere ulaşılmıştır;

Katılımcı profiline bakıldığında (soru 1-4); %65 gibi büyük bir oranın öğrenci olduğu görülmektedir. Sınıf seviyeleri, meslek profilleri ve deneyimleri değişkenlik göstermektedir.

Bilgi (Sorular 5-15) soruları değerlendirildiğinde, katılımcılar, mimarlık eğitimi sırasında konseptle ilgili dersler aldıklarını ve bu derslerin meslek pratiği için faydalı olduğunu değerlendirmektedirler. Ayrıca, konseptin mimari tasarım sürecinde önemli bir rol oynadığına inanıyorlar. Ancak, konseptin mimarlık alanında doğru anlaşılmadığına dair kararsızlık görülmektedir. Kullanım (Sorular 16-18): Katılımcılar, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların işveren ve kullanıcılar tarafından daha olumlu bir şekilde karşılandığına inanmaktadırlar.

Tasarım (Sorular 19-23): Tasarımlarda tasarımcı karar mekanizmasının en önemli parçası olarak değerlendirilmiştir. Tasarımlara kamu kurumları ve yönetmeliklerin de önemli oranda yön verdiği değerlendirilmektedir. Tanımlama (Sorular 24-31): Katılımcılar, konseptin özgün olması, iklimsel, sosyal, coğrafi ve teknolojik verilere uygun olması gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıca, konseptin tasarımın kimliği olması gerektiği konusunda fikir birliği olduğu görülmektedir.

Belirleme ve Bileşenler (Sorular 32-40): Mimar ya da öğrenci fark etmeksizin katılımcılar, konsept belirleme sürecinde tasarımcının deneyiminin, üslubun, problemi algılamının ve kullanıcı gereksinimlerinin önemli olduğunu belirtmektedir. Önem (Sorular 41-48): Katılımcılar, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların diğer tasarımlara göre daha fazla ilgi çekici, sağlıklı ve estetik olduğunu değerlendirmektedirler. Ayrıca, her projenin bir konseptte sahip olması gerektiğini savunmaktadırlar.

Tercih (Sorular 49-52): Katılımcılar, tasarımcının ve işverenin, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların tercih edilmesinde etkili faktörler olduğuna inanmaktadırlar. Kullanıcıların etkisi de dikkate alındığında, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların diğer tasarımlardan farklı olduğu düşünülmektedir.

Anket sonuçları, katılımcıların genel olarak konseptin tasarım sürecinde önemli bir rol oynadığına inandığını göstermektedir. Ancak, konseptin doğru anlaşılmadığına işaret etmektedir. Ayrıca, konseptin tasarımın kimliği olduğu ve tasarım sürecinin başlangıcında belirlenmesi gerektiği konusunda bir fikir birliği olduğu görülmektedir.

Konseptin mimari tasarım özelinde tasarımın başlangıcını oluşturduğu ve düşünsel - kavramsal süreçlerin tamamını kapsadığı düşünüldüğünde; sadece kimi tasarım ofisleri ve görece önemli - özel olduğu düşünülen tasarım konularında değil, yapıyı çevreyi oluşturan bütün mimari tasarımlarda değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda konsept konusunun mimarlık eğitiminde, tasarım konusu ayırt edilmeksizin bulunduğu gibi, mimarlık mesleğinde de yer alması (yapılı çevrede yeterli sayıda olmadığından) önerilebilir. Bu noktada mimarlık eğitiminde konsept ile ilgili az sayıda olan derslerin artırılması ve mimarlık mesleğinde de kanun ve yönetmelikler kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Konsept ile ilgili ders alan katılımcıların konseptin meslek pratiği adına faydalı olduğunu düşünmesi; mimarlık öğrencileri ve mimarlara göre konseptin, mimarlıkta önemli olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda konseptin, mimarlık eğitimi sürecinde daha fazla yer alması, mimarlık ortamı adına olumlu çıkarımlar oluşturabilir.

Mimarlık Eğitimi Noktasında Çıkarım ve Öneriler;

Temel tasarım dersinin kavram oluşturma, geliştirme ve konsept oluşturma süreçlerine katkısını düşünerek bu derslerin başlangıç düzeyde kavramsal alt yapı oluşturma bakımından önemli olduğu düşünülebilir.

Mimarlık öğrencilerinin konsept ile ilgili yeterli bilgiye sahip olup olmadığı konusunda yaşadığı kararsızlık (soru 10) nedeniyle konsept içerikli ders sayısının arttırılabileceği değerlendirilmektedir.

Türkiye’de bulunan YÖK’e bağlı üniversitelerin Mimarlık Bölümlerinin ders içerikleri göz önünde bulundurularak hazırlanan çizelge incelendiğinde, üniversitelerin mimarlık bölümü programlarında konsept ile ilgili olan zorunlu / seçmeli derslerin sayıca çok az olduğu görülmektedir (110 üniversitede 6 üniversitenin ders programında, %5,45’lik bir oranla, seçmeli olarak konsept dersi bulunmaktadır). Üniversitelerin ders programlarında konsept ile ilgili seçmeli ve zorunlu ders sayısının arttırılması ve konsept konusunun ders içinde bir konu olmasından ziyade ayrı bir ders olarak eğitim programı içinde değerlendirilmesi önerilmektedir.

Mimarlık Mesleği Noktasında Çıkarım ve Öneriler;

Mimarların büyük çoğunluğunun konsept konusunun eğitim programı içinde olmasının, meslek pratiği adına faydalı olduğunu düşünmesi, çalışmada da vurgulandığı üzere; konseptin, mimarlık eğitimi ve mimarlık mesleğindeki önemini desteklemektedir.

Mimarlar konsept konusunun doğru anlaşılmadığı konusunda öğrencilerle hemfikir görülmektedir (soru 14). Konsept içerikli ders aldıklarını beyan etseler de (soru 5) yeterli bilgiye sahip olmadıklarını değerlendirmektedirler (soru 10). Konsept doğrultusunda üretilen projelerin daha kabul edilebilir olduğunu değerlendirmektedirler. Bu cevaplar değerlendirildiğinde mimarların tasarımlarını konsept doğrultusunda üretmek konusunda ilgili olduğu görülmektedir. Bu nedenle konseptin sadece eğitim kurumlarında değil mimarlık mesleğinde de tartışılması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda mimarlar odası, üniversiteler ya da ilgili kurumlar sempozyum, sergi, workshop, konferans, panel, seminer, söyleşi vb. bilgilendirme yöntemlerini kullanarak; mimarların, konsept konusunda ilgisini besleyerek bu beklentiyi canlı tutmasına katkı sağlayabileceği önerilmektedir.

Mimarların konsept konusunda öğrencilere oranla daha az bilgiye sahip olması, konseptin sadece eğitim alanında değil mimarlık mesleğinde de yer alması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda mimarlar odası, üniversiteler ya da ilgili kurumlar sempozyum, sergi, workshop,

konferans, panel, seminer, söyleşi vb. bilgilendirme yöntemlerini kullanılarak; mimarların, konsept konusunda gelişim göstermesinde katkı sağlayabileceği önerilmektedir.

Mimari tasarım, sadece teknik çözümlerin yer aldığı bir süreci, ihtiyaçların karşılanması ve tasarımcıdan bağımsız olan tasarıma ait problemleri, değil, aynı zamanda düşünsel – kavramsal boyutuyla sanatla ilişkilendirilen, tasarıma - tasarımcıya özgü ve estetik kaygısı olan, çözümlerin de bulunmasını gerektiren bir süreci tarif etmektedir. Oysa ki “Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği”, Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği” ve “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu” bağlayıcılığı ve son derece katı uygulamaları nedeniyle sanat üretimi değil bulmaca, matematik ya da mantık problemi çözmek gibi görülmektedir.

Konseptin, mimarlık eğitiminde yeterli düzeyde aktarılması ve mimarlık mesleğinde önceliğinin yönetmelik bağlayıcılarıyla birlikte gelmesi; yapı çevrede, sağlıklı, estetik kaygı taşıyan, özgün çözümleri olan, toplum tarafından farklılıkları ayırt edilebilen ve çeşitlilik içeren tasarımlar oluşturulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Altunışık, R., Çoşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım E. . (2012). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri.

Anderson, J. (2011). Mimari Tasarım (Mimarlık Temelleri). Literatür Yayınları (Architectural Design/Ava Publishing).

Atakan, G. (2014). Yaratıcı Tasarım Sürecinde Bilişsel Yaklaşım ve Üstbilişsel Farkındalık [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü].

Atkin, A. (2010). Peirce's Theory of Signs. *Mind*, 119(475), 852-855. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/mind/fzq066>

Aydınlı, S. (1993). Mimarlıkta estetik değerler. İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.

Bayazıt, N. (1994) Endüstri Ürünlerinde ve Mimarlıkta Tasarlama Metodlarına Giriş, Literatür Yayıncılık, İstanbul, Türkiye.

Bilir, S. (2013). Mekan Tasarımında Kavram Geliştirme Sürecine Analitik Bir Yaklaşım. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Sanat Dalı İç Mimarlık Sanat Dalı].

Çelik, M., & Turgay, O. (2001). Tasarım Eğitiminde Kavram Oluşturma ve Kavrama Ulaşma. Mimari Tasarım Eğitimi: Bütünleşme 2, Ulusal Sempozyum, İstanbul.

Dorsey, J., Xu, S., Smedresman, G., Rushmeier, H., & McMillan, L. (2007). The Mental Canvas: A Tool for Conceptual Architectural Design and Analysis, 15th Pacific Conference on Computer Graphics and Applications (PG'07). USA.

Eissa, D. (2019). Concept generation in the architectural design process: A suggested hybrid model of vertical and lateral thinking approaches. *Thinking Skills and Creativity*, 33. <https://doi.org/100589>

Erman, O., & Yılmaz, N. (2017). Mimari Tasarımda Konsept ve Bağlam İlişkisi Üzerine. *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, 10, 96-115.

Farooq, M. S., Nadir, R. M., Rustam, F., Hur, S., Park, Y., & Ashraf, I. (2022). Nested Bee Hive: A Conceptual Multilayer Architecture for 6G in Futuristic Sustainable Smart Cities. *Sensors*, 22. <https://doi.org/s22165950>

Gündüzlü, E. B., & Sönmez, B. E. (2021). İç Mekân Tasarımında Özgünlük ve Konsept: Özgün ve Özgün Olmayan Mekânların Karşılaştırılması. *STD*, 243-267.

- Hançerlioğlu, O. (1980). Felsefe Ansiklopedisi. Remzi Kitabevi.
- Hasipi, E. (2021). Üsküp'ün Yeni Yüzü: 'Üsküp 2014' Projesinin Konsept Tasarımı Açısından İncelenmesi. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi]. Edirne.
- Kürüm, H. (2021). Mimari Tasarım Eğitiminde Konseptin Mimarlık Mesleğinde Yerinin Sorgulanması [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi]. Edirne.
- MİAK. (2023). Mimarlık Eğitimi Akreditasyon Derneği. http://www.miak.org/?p=sayfalar&sayfa_id=84
- Onbay, E. (2020). 21. Yüzyıl Dünya Fuarlarında (Expo) Türkiye'nin Mimari Temsili Aurum 4(1), 135-152.
- Önal, G. K. (2011). Yaratıcılık ve kültürel bağlamda mimari tasarım süreci. Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi, 16(1).
- Özdağ, E. S. (2018). Mekan Tasarımında Kavramsal Tema (Konsept) Kavramı. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi]. Kocaeli.
- P. Michalik, J. Š. a. I. Z. (2014). Concept definition for Big Data architecture in the education system IEEE 12th International Symposium on Applied Machine Intelligence and Informatics (SAMI), Slovakia,.
- Pena, M. L. C., Carballal, A., Rodríguez-Fernandez, N., Santos, I., & Romero, J. (2021). Artificial intelligence applied to conceptual design. A review of its use in architecture Automation in Construction, 124, 1-30. <https://doi.org/103550>
- T.Ü. (2020). Mimarlık Fakültesi Öğrenci İşleri Birimi.
- TMMOB. (2021). Mimarlar Odası Mevzuatı. <http://www.mimarlarodasi.org.tr/?sayfa=belge&sub=list&bid=220&mid=220>
- Uyar, A. (2021). Mimari Tasarımda Konseptin Çağdaş Sanat Müzeleri Üzerinden Değerlendirilmesi [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Konya.
- Wynn, D., & Clarkson, J. (2005). Models of Designing. In Design process improvement: a review of current practice (pp. 34-59). Springer.
- Yıldırım, İ. I. (2016). Marka Kimliği ve Mimari Tasarım İlişkisi. Yapı, 410, 132-137.
- YÖKATLAS. (2021). Mimarlık Programı Bulunan Tüm Üniversiteler. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10155>